

УДК 378.011.3 - 051: 784

ДЖОУ ЮНЬ

аспірант

Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КНР

У статті визначено, що китайське музичне мистецтво має тривалу історію розвитку. Установлено, що витoki професійної музичної освіти в Китаї належать до початку ХХ ст. У свою чергу, сучасна шкільна музично-освітня система почала формуватися в КНР з 80-х рр. ХХ ст., коли було прийнято рішення про проведення обов'язкових уроків музики для школярів. Зростання ролі музичної освіти й виховання учнів зумовило необхідність відновлення діяльності як існуючих раніше навчальних закладів, так і відкриття нових закладів, що забезпечували професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз нормативних документів та наукових праць провідних китайських учених засвідчує, що останніми роками значущість музичної освіти й музичного виховання школярів у КНР ще більше зростає. При цьому важливим завданням учителя музичної культури є оволодіння вміннями, що забезпечують не тільки формування в учнів виконавської майстерності, а й активізацію їхнього духовно-особистісного розвитку в цілому.

Ключові слова: історичні передумови, сучасні тенденції, музично-педагогічна освіта, майбутній учитель, музичне мистецтво, КНР.

В умовах глобалізації сучасного суспільства в усіх галузях професійної освіти відбуваються значні зрушення, пов'язані з входженням вищих навчальних закладів КНР та інших країн у міжнародний освітній простір. Відповідні зміни відбуваються й у галузі музично-педагогічної освіти. Водночас важливо відзначити, що вчителі музичного мистецтва відіграють важливу роль у формуванні духовної культури молодого покоління, розвитку національної свідомості особистості, виховання в неї витонченого смаку та естетичних уподобань. Тому основними орієнтирами для подальшого розвитку музично-педагогічної освіти Китаю є традиції й цінності національної культури, проте з урахуванням досягнень світової класичної музики й сучасних музичних тенденцій, що виявляються в різних країнах. Зокрема, на цьому наголошено в такому важливому державному освітньому документі, як Стратегія розвитку освіти в Китаї у ХХІ ст.

На основі аналізу наукової літератури визначено, що вченими висвітлено різні питання здійснення професійної освіти майбутніх учителів музичного мистецтва в КНР: сформульовано загальні вимоги до організації їхньої професійної підготовки (Бу Цзиньчжи, Ей Юй Хуа, Лінь Хай та ін.); розкрито основні стратегії розвитку педагогічної освіти в цілому й музично-педагогічної зокрема (Бі Фуджі, Лі Цзихуа, Чжан Ченяу та ін.); схарактеризовано основні напрями формування вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва (Ван Лей, Вей Лімін, Гу Юй Мей, Лю Венцзун та ін.); висвітлено теоретичні й методичні пробле-

ми музичної педагогіки (Гао Гонін, Ван Яохуа, Ма Да, Чжен Цзиньян, У Шуньчжан, Чжу Юнбей та ін.).

Проте, як засвідчує аналіз наукової літератури, історичні передумови розвитку музично-педагогічної освіти в КНР не знайшли достатнього відображення в науковій літературі. Оскільки ці передумови заклали основи подальшого розвитку цієї царини професійної освіти, з'ясування їх необхідно для кращого усвідомлення сучасних тенденцій її розвитку.

Мета статті – виявити та схарактеризувати історичні передумови й сучасні тенденції розвитку музично-педагогічної освіти в КНР.

Як зазначено в науковій літературі, китайське музичне мистецтво має тривалу історію розвитку. Зокрема, за висновками вчених, найдавніші струнні інструменти в Китаї належать до V–III ст. до н. е., а в II тис. до н. е. з'явилися перші бронзові музичні інструменти. У стародавньому Китаї виникли також зачатки музичної теорії. Варто також підкреслити, що Конфуцій та його послідовники надавали великого значення музиці, сприймаючи музичну гармонію як важливий показник соціальної й політичної гармонії. Вважали, що музика сприяє об'єднанню китайського народу, його духовному збагаченню, злиттю людини з природою.

Як встановлено, історія професійної музичної освіти в Китаї розпочалась на початку XX ст. Так, у Статуті Міністерства освіти 1907 р. зазначено, що в навчальний план початкових жіночих навчальних закладів було введено уроки музики [2].

Варто також зауважити, що сучасна шкільна музично-освітня система почала формуватися в КНР з 80-х рр. XX ст., коли було прийнято рішення про проведення обов'язкових уроків музики для школярів. Саме в той час для проведення цих уроків у різних класах почали створювати стандартні підручники, які використовували в школах на всій території Китаю. Ці підручники містили дві частини. В одній із них було розкрито основи традиційної китайської пентатоніки, в іншій – наведено характеристики європейського нотного стану. Усі вчителі музики мусили дотримуватись у своїй професійній діяльності визначеного на державному рівні загального напрямку музичної освіти та музичного виховання школярів. Водночас для максимального врахування музичних традицій різних регіонів країни в кожній провінції педагоги шкіл мали значну свободу у відборі музичного матеріалу для своїх уроків [3].

Відзначимо, що традиційна китайська мелодія відрізняється особливою виразністю, своєрідною барвистістю, ритмічністю, причому нотний запис фіксує не всі її нюанси, а лише основний мелодійний малюнок. Це дає виконавцю значну свободу імпровізації виконання мелодії, причому амплітуда цієї імпровізації переважною мірою залежить від майстерності самого музиканта. Доцільно також зауважити, що, відповідно до китайських музичних традицій, виступи хорових колективів у КНР не передбачають поліфонічного ведення голосів, тобто китайська народна пісня, незалежно від кількості виконавців, за своїм характером завжди є сольною.

Специфіку китайської музики враховують під час організації музичної освіти учнів, а також здійснення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Зауважимо, що зростання ролі музичної освіти й виховання учнів зумовило необхідність відновлення діяльності як існуючих раніше навчальних закладів, так і відкриття нових закладів, що забезпечували професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва. Одним із перших кроків у цьому напрямі було видання Міністерством освіти в 1980 р. Навчального плану підготовки фахівців у галузі музики для вищих педагогічних закладів з чотирирічним терміном навчання. У 1982 р. вийшли аналогічні плани для вишів з дво- і трирічним термінами навчання. Зокрема, у цих документах було зазначено: цілі навчальної та практичної підготовки фахівців; список навчальних дисциплін (обов'язкових і факультативних); основні завдання й напрями наукових досліджень відповідного напрямку; терміни навчання студентів; порядок прийому абітурієнтів до вищого навчального закладу за вказаними спеціальностями [1, с. 23–24].

Після 1983 р. значно покращилось забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва навчальною літературою. За дорученням Міністерства освіти викладачі музичних факультетів педагогічних вишів відповідно до існуючого плану почали складати підручники зі своїх навчальних предметів (фортепіано, акордеон, вокальна майстерність, спів з листа, хор, методика тощо). Причому ці підручники включали не тільки методику викладання учням систематизованих положень музично-педагогічної теорії, а й рекомендації щодо вирішення основних типових проблем, що постають перед учителем під час навчання дітей музики й співів у загальноосвітній школі [1, с. 23–24].

Доцільно також відзначити, що в 1987 р. професія “учитель музичного мистецтва” увійшла до виправленого Міністерством освіти каталогу спеціальностей, підготовку за якими вели у вищих педагогічних навчальних закладах. Це сприяло оптимізації вказаної професійної підготовки, а також підвищенню якості навчально-методичної літератури для її здійснення.

Крім того, у 90-х рр. минулого століття збільшився випуск підручників для майбутніх учителів. Зокрема, було започатковано видання серії “Основні музичні курси”, до якої входили такі підручники: “Теорія музики”, “Спів з листа”, “Вправи для розвитку слуху”. Ці підручники в оптимальній пропорції поєднували як теоретичний матеріал і завдання, так і завдання, зорієнтовані на розвиток у школярів практичних умінь та навичок у музичній царині [1, с. 24].

Аналіз нормативних документів і наукових праць провідних китайських учених засвідчує, що останніми роками значущість проблеми здійснення музичної освіти й музичного виховання школярів у КНР ще більше зростає. Цей факт знайшов відображення в Державному стандарті обов'язкової освіти. Відповідно до викладених у ньому вимог, у китайських школах уроки музики, малювання й загальної основи мистецтва мають

бути обов'язково включені в навчальний план, причому за освітньою програмою ці заняття повинні становити 9–11% від загальної кількості навчальних годин.

Як з'ясовано, модернізація системи музичної освіти й виховання в школах Китаю надала змогу значно підвищити рівень музичної освіченості й вихованості учнів. Водночас сучасні науковці у своїх працях звертають увагу на наявність суттєвих недоліків в організації цих процесів, визначають цілий комплекс нагальних складних завдань, а також можливі шляхи їх вирішення в ближньому майбутньому. Зокрема, у науковій літературі наголошено, що проведення роботи щодо залучення школярів до музичного мистецтва значно ускладнює відсутність єдиного підходу в представників управлінської й наукової еліти та вчительської спільноти з питань визначення змісту шкільної музичної освіти, а також відбору методик і технологій його реалізації на практиці. Крім того, під час здійснення підготовки шкільних учителів музичного мистецтва у вищій школі не забезпечуються на гідному рівні опанування ними теоретичних та практичних доробок з питань упровадження інноваційних технологій організації масового музичного виховання школярів. Ускладнюють перебіг освітньої реформи також невирішені проблеми матеріально-технічного та кадрового забезпечення шкіл. Очевидно, що для підвищення ефективності музичної освіти й виховання китайських школярів необхідно подолати виявлені в цих процесах недоліки [3].

Сучасні китайські фахівці в галузі музично-педагогічної освіти (Донг Бо, Е. Лан, Чжен Лі, Джин Вень та ін.) також підкреслюють, що важливими завданнями для майбутнього вчителя музичного мистецтва є оволодіння вміннями не тільки формування в учнів виконавської майстерності, а й активізації їхнього духовно-особистісного становлення в цілому. Причому студенти мають засвоїти, що найкращих результатів шкільної музичної освіти можна досягти в тому випадку, коли вчитель повною мірою реалізує на практиці педагогічний потенціал музики та водночас здійснює ефективний виховний вплив на учня як компетентний фахівець у галузі музичного мистецтва та як високоморальна й духовно розвинена особистість [5–9].

Слід також відзначити, що в 2011 р. були прийняті нові Державні стандарти обов'язкової музичної освіти, які виконують роль нормативного документа для всіх початкових і середніх шкіл, причому цей стандарт має яскраво виражену практичну спрямованість. Як і наприкінці ХХ ст., усі вчителі музичного мистецтва, незалежно від того, у школах якої провінції, автономного округу чи муніципалітету вони працюють, мають використовувати на уроках універсальний підручник з обов'язкової музичної освіти (він ще має назву "Книга поліфонічної музики"). Зміст цього підручника відповідає вимогам нового навчального плану, що діє в сучасних школах. Як ми вже зазначали вище, учителі мають враховувати на заняттях музичні традиції відповідного регіону країни та національні музичні звичаї тих етносів, які в ньому проживають.

Висновки. На підставі викладеного можна підсумувати, що музичне мистецтво традиційно посідає важливе місце в житті китайців. З одного боку, воно увібрало в себе найбільш цінні традиції китайської народної музики та співів. З іншого боку, воно є відкритим для збагачення музичними ідеями, стилями, формами, інноваціями, що запозичуються з інших країн. Причому ці два напрями розвитку музичного мистецтва в Китаї розвиваються паралельно.

Аналіз нормативних документів та наукових праць провідних китайських учених засвідчує, що останніми роками значущість проблеми здійснення музичної освіти й музичного виховання школярів у КНР ще більше зростає. Причому важливими завданнями вчителя музичної культури є оволодіння вміннями, що забезпечують не тільки формування в учнів виконавської майстерності, а й активізацію їхнього духовно-особистісного розвитку в цілому.

Зростання ролі музичного мистецтва в життєдіяльності сучасного китайського суспільства зумовлює приділення значної уваги з боку державних органів підвищенню якості професійно-педагогічної освіти в країні, забезпеченню її відповідності сучасним вимогам. Ця модернізація відбувається на основі дотримання національних музичних традицій та водночас урахування передового зарубіжного досвіду із цього питання. У світлі цього майбутнє дослідження планується спрямовувати на вивчення системи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в Україні.

Список використаної літератури

1. Ван Тяньці. Методика підготовки майбутніх учителів музики до формування основ співацької культури учнів початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2017. 221 с.
2. Ян Бохуа. К вопросу о становлении системы общего музыкального образования в Китае (1840–1907 гг.). URL: <http://www.emissia.org/offline/2008/1281.htm>.
3. Ян Бохуа. Музыкальное воспитание в общеобразовательных школах современного Китая : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Санкт-Петербург, 2009. 161 с.
4. 中华人民共和国教育部.全日制义务教育音乐课程标准 (2011 版) [M]. 北京师范大学出版社 , 2011.
5. 中华人民共和国教育部.全日制义务教育音乐课程标准 (实验稿) [M]. 北京师范大学出版社 , 2001.
6. 叶澜.教师角色与教师发展新探[M].北京 : 教育科学出版社 , 2001.
7. 董波. 在音乐教学中关注学生的个性发展/ 成才之路 2012 年 第 16 第 53 页.
8. 郑莉, 金亚文.基础音乐教育新视野[M].北京 : 高等教育出版社 , 2004.
9. 郑莉.现代音乐教学理论与方法研究[M].北京 : 中国文联出版社 , 2004.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017.

Джоу Юнь. Исторические предпосылки и современные тенденции развития музыкально-педагогического образования в КНР

В статье определено, что китайское музыкальное искусство имеет длительную историю развития. Установлено, что истоки профессионального музыкального образования в Китае относятся к началу XX в. В свою очередь, современная школьная

музыкально-образовательная система начала формироваться в КНР с 80-х гг. XX в., когда было принято решение о проведении обязательных уроков музыки для школьников. Возрастание роли музыкального образования и воспитания учащихся обусловило необходимость восстановления деятельности как ранее существовавших учебных заведений, так и открытия новых заведений, обеспечивающих профессиональную подготовку будущих учителей музыкального искусства.

Анализ нормативных документов и научных трудов ведущих китайских ученых показывает, что в последние годы значимость музыкального образования и музыкального воспитания школьников в КНР еще больше возросла. При этом важной задачей учителя музыкальной культуры является овладение умениями, которые обеспечивают не только формирование у учащихся исполнительского мастерства, но и активизацию их духовно-личностного развития в целом.

Ключевые слова: исторические предпосылки, современные тенденции, музыкально-педагогическое образование, будущий учитель, музыкальное искусство, КНР.

Zhou Yun. Historical Preconditions and Modern Trends for Music and Pedagogical Education in the PRC

The article defines that Chinese musical art has a long history of development. In particular, musical science began to be created in Ancient China. At the same time, Confucius and his followers attached great importance to music, perceiving musical harmony as an important indicator of social and political harmony in society.

As it is established, the first information about the special of music education in China appeared only in the early twentieth century. Thus, in the "Statute of the Ministry of Education" in 1907, it was noted that music lessons had been introduced into the curriculum of elementary women's educational institutions.

It is also worth noting that the modern school music education system began to develop in the PRC since the 80's of the twentieth century, when it was decided to introduce compulsory music lessons for schoolchildren. That time, in order to hold classical music lessons a standard textbooks that were used in schools throughout China began to be created. These textbooks contained two parts. One of them revealed the foundations of traditional Chinese pentatonic, the other included the characteristics of the European musical staff. All teachers of musical art had to follow the general level of musical education in their professional activity that was determined at the state level of general musical education of pupils. At the same time, in order to maximally take into account the musical traditions of different regions of the country, in each province, school educators had considerable freedom in the selection of musical material for their lessons.

As it is established, at the end of the twentieth century, the PRC began to open new educational institutions that provided the professional training for future teachers of musical art, as well as applied the development of appropriate curricula for its implementation. The analysis of normative documents and scientific papers by leading Chinese scholars testifies that in recent years the importance of the problem of the implementation of musical education and musical education of pupils in the People's Republic of China has increased even more. Moreover, the important tasks of the teacher of musical culture are the mastery of skills that ensure not only the formation of students in the performing arts, but also the activation of their spiritual and personal development in general.

Key words: historical background, contemporary trends, musical-pedagogical education, future teacher, musical art, PRC.